

„პრობლემური სასხების“ ხელოვნური პრობლემები

საყოველთაო კრიზისის გავლენა საქართველოზე სულ უფრო საგრძნობი ხდება. ეროვნული კრიზისის გამწვავების ერთ-ერთი ამჟამად სიმპტომია ჩვენს მოქალაქეებსა და საბანკო სექტორს შორის

გართულებული საკრედიტო ურთიერთობა. კერძოდ, საგრძნობლად გაიზარდა იმ მოქალაქეთა რიცხვი, რომლებიც ვერ ფარავენ, ან დაგვიანებით (ნაწილობრივად) ფარავენ კრედიტებს.

ოფიციალური მონაცემებით, ასეთ მდგომარეობაშია 280 000-ზე მეტი მოქალაქე. ნიშანდობლივია ისიც, რომ მათი რიცხვი ბოლო თვეების განმავლობაში თითქმის გაორმაგდა. სამწუხაროდ, ჩვენს ეკონომიკაში მიმდინარე პროცესები არ იძლევა ოპტიმისტური პროგნოზის საშუალებას.

მახსენდება ამერიკული დოკუმენტური ფილმი „ზეიგით“ სადაც მხილებულია ბანკების აღვირაქსნილი (დრაკონული) მაღა მოსახლეობის საზიანოდ. ჩვენს ხელთ არსებული მასალებით, საქართველოში სოკოებივით მომრავლებული ბანკების საკონტროლო პაკეტის მფლობელი უცხოელი ინვესტორები არიან. თანაც გარკვეულია ისიც, რომ ბანკები ინვესტორებისგან მაღულად ორპროცენტ

ტიან სესხებს მოსახლეობაზე 24, 30, 40 პროცენტის საურავით გასცემენ. საკითხავია, რატომ წაუყრუებს ამ ფაქტს ხელისუფლება?

ნიშანდობლივია ისიც, რომ პრობლემური სესხების საკითხი მრავალწახნაგოვანია და აქედან გამომდინარე, მრავალი საფრთხის შემცველიც. უწინარეს ყოვლისა, დასაფიქრებელია ვადადაცვილებულ კრედიტორთა რიცხვი. მათ უმრავლესობას მეტნაკლები სიმწვავით გაურთულდა საბანკო სისტემასთან ურთიერთობა. აქედან გამომდინარე, პრობლემა ეკონომიკურთან ერთად, სოციალურ ხასიათსაც იძენს. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ პრობლემური სესხები ძირითადად (პროგნოზული გაანგარიშებით 80-85 პროცენტი), მცირე

და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლებს შეეხოთ, შეიძლება ვთქვათ, რომ ამით მწვავედება თვითდასაქმების საკითხიც.

სამწუხაროდ, ხელისუფლებას ამ პრობლემის გადასაწყვეტად სერიოზული ნაბიჯები არ გადაუდგამს. მეტიც, ელემენტარული ნებაც კი არ გამოუხატავს. მაგსოვს, შარშან გაზაფხულზე „ალიანსი საქართველოსთვის“ ცდილობდა იძულებული გაეხადათ ხელისუფლება პრობლემური სესხები „შეესყიდა“ სახელმწიფოს და ამით პრობლემა გადაჭრილიყო. მოგეხსენებათ ანალოგიურ მეთოდს მრავალ ქვეყანაში იყენებენ. საქართველოში კი, სამწუხაროდ, პრობლემა სერიოზული განხილვის საგანიც არ გამხდარა.

საქართველოში დომინირებს აზრი, თითქოს პრობლემური სესხები საბანკო სექტორსა და მოქალაქეებს შორის ურთიერთობის სფეროა და აქედან გამომდინარე, ჩვენთან გაცხადებული „ზე ლიბერალური“ ეკონომიკური პოლიტიკის პირობებში, სახელმწიფო ამ ურთიერთობაში არ უნდა ერეოდეს! მდგრადი ეკონომიკური სისტემის პირობებში ასეთ მოსაზრებას საფუძველი, უდავოდ გააჩნია, მაგრამ ჩვენი ქვეყნის დღევანდელი რეალობის გათვალისწინებით ეს თეზა არგუმენტად ნამდვილად არ გამოდგება.

ისმება კითხვა: რატომ ხუჭავს თვალს სახელმწიფო ბანკების განუკითხავი ქმედებების გამო? პასუხი ისედაც ნათე-

ლია – მას საზოგადოების სა-
სიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი
პრობლემები ნაკლებად აინტე-
რესებს. თუმცა, წაყრუება შე-
საძლოა, ხელისუფლებისთვის
სავალალო გამოდგეს. რა მაქვს
მხედველობაში?

როგორც აღვნიშნე, პრობ-
ლემური სესხი მოქალაქისთვის
მძიმე სოციალური პრობლემაა,
მაგრამ ის ასევე პრობლემურია
საკუთრივ საბანკო სისტემისთ-
ვისაც. ეს მოქალაქენი ხომ მა-
თი დღევანდელი და რაც უფ-
რო მნიშვნელოვანია, მომავალი
კლიენტები არიან. ზოგადად
სახელმწიფოსთვის კი, ეკონო-
მიკური და სოციალური საფ-
რთხე შეიძლება პოლიტიკური
პრობლემის შემცველიც გახ-
დეს. ხაზგასმით უნდა აღვიშ-
ნო, რომ მცირე და საშუალო
ბიზნესი ქვეყნის მდგრადობის
გარანტიაა და ის ვერ ჩამო-
ყალიბდება საბანკო სისტემის
განვითარების გარეშე. ამდენ-
ად, სახეზე გვაქვს ეკონომიკუ-
რი პრობლემის სოციალურ და
პოლიტიკურ პლანზე გადაზრ-
დის საფრთხე.

სიტუაცია მძიმდება იმიტაც,
რომ საქართველოში მოქმედებს
მოქალაქეთა „საკრედიტო ის-
ტორიის“ ჩამოყალიბების პროგ-
რესული მექანიზმი, მაგრამ
მოქალაქეებისგან დამოუკიდე-
ბელი ობიექტური მიზეზების
(ფორს-მაჟორი) გამო, ასეულ
ათასობით ადამიანს უფუჭდე-
ბა ეს „ისტორია“, არადა, ნათე-
ლია, რომ ადამიანებს მომავალ-
შიც პრობლემები შეექმნებათ
საბანკო სისტემასთან ურთიერ-
ობაში. ამდენად, დასავლეთში
აპრობირებული „საკრედიტო
ისტორიების“ ფორმირების ინ-
სტიტუტი, რომელიც საბაზრო
ეკონომიკის სისტემის ორგა-
ნული შემადგენელი ნაწილია,
ჩვენი ქვეყნისთვის, შესაძლოა
ზოგადად საბანკო სისტემის
და კონკრეტულად, საკრედიტო
ბაზრის განვითარების ხელშე-
მღელი ფაქტორი გახდეს. აქე-
დან გამომდინარე, უახლოეს
პერსპექტივაში საკრედიტო ის-
ტორიის ფორმირების მექანიზ-
მი მცირე და საშუალო ბიზნე-

სის განვითარების სერიოზულ
შემაფერხებელ სისტემადაც
მოგვევლინა.

საბანკო სისტემის განვითა-
რებას ხელი ეშლება იმიტაც,
რომ მოქმედი კანონმდებლო-
ბით ისინი ვალდებული არი-
ან გამოიყენონ საურავებისა
და ჯარიმების სისტემა. ამით
კი, ერთის მხრივ, ნადგურდე-
ბა საკრედიტო მომსახურების
პოტენციალი (მომხმარებელი
ქმნის საკრედიტო ბაზარს და
არა – პირიქით!) ხოლო, მეო-
რეს მხრივ, მასობრივი გახდა
მოქალაქეთა პირადი საკუთრე-
ბის იძულებითი ჩამორთმევა.
აღნიშნული, რასაკვირველია,
ისედაც მძიმე სოციალური ფო-
ნის კიდევ უფრო გამწვავების
საფუძველი გახდება.

სად არის გამოსავალი?
პირველ რიგში, აუცილებლად
მიგვაჩია შეიქმნას პროფესიო-
ნალთა ჯგუფია (რომელიც ხე-
ლისუფლებისგან უზრუნველ-
ყოფილი იქნება ყველა საჭირო
სტატისტიკური ინფორმაციით).
ამავე ჯგუფს დაევალოს სათა-
ნადო წინადადების მომზადება,
რომელთა საჯარო განხილვის
შემდეგ მიღებულ იქნება შესა-
ბამისი გადაწყვეტილება. პრობ-
ლემა იმდენად მწვავედგება, რომ
მისი „მირუმათება“ შეუძლებე-
ლია და შესაბამისად, ეკონო-
მიკურ, სოციალური და პოლი-
ტიკური საფრთხეების შემცვე-
ლიც.

ამ ეტაპზე საგნებით შესაბ-
ლებელია პარლამენტმა მიი-
ღოს შესაბამისი დადგენილება
პრობლემური სესხების ამნის-
ტიის შესახებ, რათა მოქალაქე-
ებს არ გაუფუჭდეთ ე.წ. „საკ-
რედიტო ისტორია“. იგი შეარ-
ბილებს პრობლემის სიმწვავეს
და რაც აღსანიშნავია, სახელ-
მწიფოსგან არ მოითხოვს და-
მატებით ფინანსურ რესურსებს.
გასათვალისწინებელია ისიც,
რომ საბანკო სისტემა განთავი-
სუფლდება სესხების იძულები-
თი ამოღების ადმინისტრირების
დამამცირებელი ფუნქციისგან.
ამისი პირველი ნიშნები უკვე
არსებობს – ბანკები ქმნიან სპე-
ციალიზირებულ სტრუქტურებს,
რომელთაც ავალებენ სესხების
იძულებით ამოღებას, აღნიშნუ-
ლი, ვფიქრობთ თვით საბანკო
სისტემასაც დააზარალებს.

და გოლოს, საბანკო სის-
ტემა საბაზრო ეკონომიკის
შემადგენელი ნაწილია და
არა პირიქით. ეკონომიკა კი,
უპირველეს ყოვლისა, თავი-
სუფალი მეწარმეობის შედე-
ბია. სახელმწიფოს უპირვე-
ლესი ფუნქცია თავისუფალი
ბიზნეს-გარემოს ფორმირებაა
და ამოცანის გადაწყვეტაში
მას სახელმწიფო რეგულირე-
ბის მექანიზმების გამოყენება
ევალება.

ოთარ ხუშენია,
ეკონომიკის მეცნიერებათა
დოქტორი